

IMPACTUL CARACTERISTICILOR DEMOGRAFICE ASUPRA INEGALITĂȚII ÎN BUNĂSTAREA GOSPODĂRIILOR CASNICE

Valentina VINOGRADOVA, *cercetător științific,*
Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM

Summary. The analysis of the impact of demographic characteristics of households on inequality in wealth in the whole country and by regions has been carried out. The following characteristics have been examined: the presence of minor children and age of the head of a household. It is shown that such characteristics as high dependant load, having many children, older age – are factors that accentuate disparity in wealth of the population, which is magnified much in small towns and villages.

Pentru determinarea parametrilor calitativi ai inegalității gospodăriilor casnice se utilizează profilurile de inegalitate, în baza estimărilor cărora este pusă distribuția quintilică a datelor ce caracterizează diferiți factori ai inegalității. Datele statistice pentru astfel de distribuție sunt obținute în rezultatul Cercetării bugetelor gospodăriilor casnice realizate de Biroul Național de Statistică. Divizarea totalității membrilor gospodăriilor casnice în cele 5 grupe quintilice se efectuează în baza cheltuielilor de consum pe cap de locuitor, care mai bine ca veniturile disponibile reflectă nivelul de bunăstare al membrilor gospodăriilor casnice [1, p.73].

Factorii de inegalitate se manifestă prin caracteristicile demografice ale gospodăriilor casnice, precum și prin caracteristicile teritoriale de reședință. Analizând impactul caracteristicilor demografice asupra diferențierii bunăstării, este posibil de a identifica principalele caracteristici ale inegalității.

Gospodăriile casnice cu diferite caracteristici demografice sunt supuse gradului diferit de inegalitate socială. Se observă o anumită legătură între nivelul de bunăstare al gospodăriilor casnice și caracteristicile demografice. În calitate de caracteristici demografice ai inegalității în bunăstare noi evidențiem: vârsta capului gospodăriei casnice și prezența copiilor minori.

Vârsta capului gospodăriei casnice. Vârsta capului gospodăriei casnice este unul dintre factorii care promovează sau împiedică reducerea inegalității în bunăstarea gospodăriilor casnice. În structura de vârstă a capilor gospodăriilor casnice sărace predomină persoane de 65 de ani și peste. În I-a grupă quintilică astfel de gospodării sunt 24,1%, în timp ce ponderea gospodăriilor casnice

în fruntea cărora sunt persoane până la 30 de ani este de doar 4,0% (Tabelul 1). În a II-a grupă quintilică ponderea gospodăriilor casnice în fruntea cărora sunt persoane de 65 de ani și peste este de 31,8%, iar până la 30 de ani – 3,3%. În acest sens, nu este o excepție și stratul de mijloc al gospodăriilor casnice. În a III-a grupă quintilică mai mult de 1/3 din gospodăriile casnice sunt conduse de către persoane de 65 de ani și peste și doar 3,1% - de persoane până la 30 de ani. Această tendință se observă și în a IV-a grupă quintilică, mai prosperă, în care ponderea gospodăriilor în fruntea cărora sunt persoane cu vârsta de 65 de ani și peste este de 31,3%, și până la 30 de ani – 4,2%. Și doar printre cele mai înstărite gospodării casnice din a V-a grupă quintilică partea semnificativă o constituie gospodăriile casnice conduse de persoane cu vârste cuprinse între 50-59 – 29,1%. În a V-a grupă quintilică ponderea gospodăriilor casnice conduse de persoane până la 30 de ani (13,1%) este semnificativ mai mare decât în alte grupe quintilice.

Tabelul 1. Structura pe grupe de vârstă a capilor gospodăriilor casnice (a.2015), %

	Total	Grupe quintilice				
		I	II	III	IV	V
Până la 30 ani	6,0	4,0	3,3	3,1	4,2	13,1
30-39 ani	12,2	19,2	10,2	11,2	10,2	12,1
40-49 ani	15,5	18,8	14,6	12,0	16,9	16,1
50-59 ani	25,4	23,7	25,0	23,5	24,3	29,1
60-64 ani	12,8	10,2	15,2	14,4	13,1	11,1
65 ani și peste	28,1	24,1	31,8	35,8	31,3	18,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Calculat conform datelor CBGC al Republicii Moldova.

Astfel, se formează următoarea situație în grupele de vârstă a capilor gospodăriilor casnice. Printre cei mai puțin asigurați capi ai gospodăriilor casnice predomină persoane cu vârsta de 65 de ani și peste. Ei stau în fruntea la fiecare a patra gospodărie casnică în I-a grupă quintilică și la fiecare a treia gospodărie casnică din a II-a grupă quintilică. Și doar fiecare a douăzeci și cincea și treizecimea gospodărie casnică este condusă de persoane până la 30 de ani.

Printre cei mai înstăriți capi ai gospodăriilor casnice din a V-a grupă quintilică predomină persoane cu vârste cuprinse între 50-59 ani. La capul fiecărei a treia gospodării casnice se află persoana din această grupă de vârstă, iar persoane în vârstă de până la 30 de ani – la capul fiecărei a opta gospodărie.

Printre capii gospodăriilor casnice din stratul de mijloc predomină persoane vârstnice: persoane cu vârsta de 65 de ani și peste sunt capii aproape la 1/3 de gospodăria (cea mai mare valoare dintre toate grupele quintilice – 35,8%).

Grupul de persoane în vârstă de 65 de ani și peste îl constituie pensionarii. Cu toate că pensiile adesea sunt insuficiente chiar și pentru a menține standardul de trai la nivelul minimului de existență, pensionarii depășesc sărăcia, în principal, prin menținerea activității economice în primii ani după pensionare, căzând de acord cu orice serviciu propus. Cei care reușesc, sprijină gospodăriile casnice pe care le conduc cu venitul suplimentar, ceea ce nu le permite să cadă în sărăcie. De aceea, mai multe gospodării conduse de ei sunt nu doar cele mai sărace în I-a și a II-a grupe quintilice, dar și în a III-a grupă quintilică de mijloc, precum și în a IV-a grupă quintilică mai înstărită.

Repartizarea gospodăriilor casnice conduse de persoane din diferite grupe de vârstă, puțin asigurate și înstărite, demonstrează diferite tendințe în funcție de apartenența teritorială. De regulă, în orașe mari și mici pe măsura majorării vârstei capilor gospodăriilor casnice se reduce în mod constant ponderea gospodăriilor casnice înstărite pe care aceștia le conduc (*Tabelul 2*). Această secvență este încălcată doar de către gospodăriile casnice din orașele mari și mici, vârsta capilor cărora este de 30-39 și 40-49 ani. Astfel, în orașele mari ponderea celor mai înstărite gospodării casnice în fruntea cărora sunt persoanele în vârste cuprinse între 30-39 ani (48,5%) și persoanele în vârste cuprinse între 40-49 ani (51,0%) este mai mică decât în gospodăriile casnice, în fruntea cărora se află persoanele următoarei grupe de vârstă: 50-59 ani (54,9%). O situație similară există și în orașele mici. Ponderea celor mai înstărite gospodării casnice conduse de persoane cu vârste cuprinse între 30-39 de ani (19,4%) și între 40-49 de ani (24,1%) este semnificativ mai mică decât cea a următoarelor două grupe de vârstă - 50-59 ani – 29,6%, 60-64 ani – 28,9%. În plus, ponderea celor mai puțin asigurate gospodării casnice, vârsta capilor cărora este de 30-39 de ani, depășește cu 0,6 p.p. ponderea celor mai înstărite gospodării casnice.

Tabelul 2. Distribuția quintilică a gospodăriilor casnice pe vârstă a capilor și medii (a.2015), %

	Grupe quintilice					Total
	I	II	III	IV	V	
Orașe mari						
Până la 30 ani	1,2	2,5	7,5	10,8	77,9	100,0
30 - 39 ani	1,2	6,2	21,7	22,4	48,5	100,0
40 - 49 ani	0,2	7,6	13,1	28,1	51,0	100,0
50 - 59 ani	4,1	8,4	13,0	19,5	54,9	100,0
60 - 64 ani	3,3	9,2	15,1	29,2	43,3	100,0
65 ani și peste	2,9	14,2	13,6	30,7	38,6	100,0
Orașe mici						
Până la 30 ani	1,5	6,9	24,8	23,5	43,2	100,0
30 - 39 ani	20,0	13,7	23,9	23,0	19,4	100,0
40 - 49 ani	8,8	12,6	22,1	32,4	24,1	100,0
50 - 59 ani	10,4	17,1	15,9	27,0	29,6	100,0
60 - 64 ani	6,3	18,2	26,4	20,3	28,9	100,0
65 ani și peste	7,4	16,3	30,6	31,8	13,9	100,0
Sate						
Până la 30 ani	29,2	24,2	9,0	18,9	18,7	100,0
30 - 39 ani	40,5	22,0	15,4	13,6	8,5	100,0
40 - 49 ani	27,2	21,8	15,6	19,6	15,8	100,0
50 - 59 ani	17,4	20,6	22,7	19,7	19,5	100,0
60 - 64 ani	15,9	26,0	25,2	21,2	11,8	100,0
65 ani și peste	17,5	23,6	30,2	19,8	9,0	100,0

Sursa: Calculat conform datelor CBGC a Republicii Moldova.

În sate prosperitatea gospodăriilor casnice nu este atât de direct legată de vârsta capilor care le conduc. Ocuparea forței de muncă în sate este posibilă în principal în agricultură. Această activitate nu aduce mult profit. Majoritatea nu dispun de mijloace acumulate pentru a începe propria afacere. De aceea și în gospodăriile casnice conduse de persoane de toate vârstele, cu excepția grupei de 50-59 ani, cea mai mare pondere îi aparține I-ei grupe quintilice. Și doar în gospodăriile casnice în fruntea cărora se află persoane cu vârsta cuprinsă între 50-59 de ani ponderea celor mai înstărite (19,5%) cu 2,1 p.p. mai mare decât ponderea celor mai puțin asigurate (17,4%). Trebuie de remarcat faptul că în cea mai rea poziție se află gospodăriile casnice în fruntea cărora stau persoane în vârsta cea mai activă de muncă de - 30-39 de ani. În suma totală a acestora

ponderea celor mai puțin asigurați este cea mai mare (40,5%), în timp ce ponderea celor mai înstăriți – cea mai mică (8,5%).

Ca urmare, dependența inegalității în bunăstarea gospodăriilor casnice de vârsta persoanelor care stau în fruntea lor are o direcție teritorială precisă: în orașe mari și mici ponderea celor înstăriți depășește ponderea celor puțin asigurați și scade odată cu creșterea vârstei. Dar, în sate vârsta are un impact redus asupra inegalității în bunăstare, deoarece cea mai mare pondere a tuturor gospodăriilor indiferent de vârsta capilor se referă la I-a grupă quintilică.

Prezența copiilor minori și numărul lor. La evaluarea inegalității în bunăstarea gospodăriilor casnice unul dintre factori importanți este sarcina demografică, în special din partea copiilor. Anume această categorie de populație nu are venit, însă necesită cheltuieli semnificative, care includ nu doar cheltuieli pentru alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, locuință, dar și cheltuieli pentru dezvoltare și educație.

În componența celor mai înstărite gospodării casnice predomină gospodăriile fără copii, în timp ce printre cele mai puțin asigurate gospodării majoritatea o constituie gospodăriile casnice cu copii. În structura a V-a a grupei quintilice gospodăriile casnice fără copii constituie 78,1%, în timp ce în I-a grupă quintilică aceștia sunt de 1,8 ori mai puțini (43,8%) (Tabelul 3). În a III-a grupă quintilică ponderea unor astfel de gospodării este de 71,4%. Prin urmare, cu cât e mai mare nivelul de bunăstare a gospodăriilor casnice, cu atât mai mare pondere în structura lor ocupă gospodăriile fără copii.

O altă situație se creează în gospodăriile casnice cu copii. Cu prezența chiar și a unui copil nu toate gospodăriile sunt capabile să mențină nivelul lor de bunăstare și să nu devină săraci, și mai mult, având trei sau mai mulți copii. În structura celor mai înstărite gospodării casnice a V-a grupă quintilică gospodăriile cu trei sau mai mulți copii constituie doar 0,8%, în a III-a grupă quintilică astfel de gospodării constituie 1,0%, iar în cea mai puțin asigurată - I grupă quintilică – 12,4%.

Tabelul 3. Structura gospodăriilor casnice după numărul de copii (a.2015), %

	Total	Grupe quintilice				
		I	II	III	IV	V
Gospodării cu 1 copil	16,9	21,3	16,5	17,1	15,6	15,7
Gospodării cu 2 copii	11,4	22,6	15,7	10,4	8,2	5,4
Gospodării cu 3 și mai mulți copii	3,1	12,4	3,4	1,0	1,5	0,8
Gospodării fără copii	68,6	43,8	64,4	71,4	74,8	78,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Calculat conform datelor CBGC a Republicii Moldova.

Astfel, printre cele mai înstărite gospodării casnice numărul de gospodării cu trei sau mai mulți copii este de 16 ori mai mic decât în cele mai puțin asigurate. În ceea ce privește gospodăriile cu doi copii și gospodăriile cu un singur copil, ponderea lor printre cele mai înstărite gospodării casnice este de 4 ori și respectiv de 1,4 ori mai mică decât printre cele mai puțin asigurate gospodării.

La distribuția gospodăriilor casnice cu număr diferit de copii pe grupe quintilice, în profil teritorial, se observă aceeași tendință: odată cu creșterea numărului de copii, numărul gospodăriilor mai puțin asigurate devine mai mare și numărul celor înstărite devine mai mic. Astfel, inegalitatea în bunăstare se intensifică. În orașele mari la gospodării casnice cu 1 copil ponderea celor înstărite (47,1%) este de 43 de ori mai mare decât ponderea celor mai puțin asigurate (1,1%) (tabelul 4). În orașele mici ponderea celor mai înstărite se micșorează puțin (17,2%), dar, totuși, depășește ponderea celor mai puțin asigurate - de 1,2 ori (14,4%). În gospodăriile casnice cu un singur copil din mediul rural se observă situația opusă. O parte mai mare din aceste gospodării se referă la I-a grupă quintilică – 31,4%, ceea ce de 3,5 ori depășește ponderea lor în a V-a grupă quintilică (9,0%). Astfel, prezența unui copil în gospodăriile casnice din mediul urban nu creează o amenințare puternică a inegalității în bunăstarea unei gospodării, ceea ce nu se referă la gospodăriile rurale, în care prezența chiar și a unui copil creează dificultăți și agravează inegalitatea.

Tabelul 4. Distribuția quintilică a gospodăriilor casnice după numărul de copii și medii (a.2015), %

	Grupe quintilice					Total
	I	II	III	IV	V	
	Orașe mari					
Gospodării cu 1 copil	1,1	8,3	22,2	21,3	47,1	100,0
Gospodării cu 2 copii	2,3	12,1	24,1	30,3	31,2	100,0
Gospodării cu 3 copii și peste	12,8	26,6	5,8	28,9	25,8	100,0
Gospodării fără copii	2,3	7,6	10,1	23,6	56,4	100,0
	Orașe mici					
Gospodării cu 1 copil	14,4	19,5	23,9	25,0	17,2	100,0
Gospodării cu 2 copii	16,8	23,7	29,1	18,6	11,8	100,0
Gospodării cu 3 copii și peste	42,2	15,5	28,5	10,1	3,7	100,0
Gospodării fără copii	6,6	13,3	23,1	29,9	27,2	100,0
	Sate					
Gospodării cu 1 copil	31,4	22,5	19,5	17,5	9,0	100,0
Gospodării cu 2 copii	41,5	29,4	14,8	9,8	4,6	100,0
Gospodării cu 3 copii și peste	68,0	18,6	4,1	6,5	2,8	100,0
Gospodării fără copii	13,0	21,7	26,3	22,1	16,9	100,0

Sursa: Construit conform datelor CBGC a Republicii Moldova.

Apariția fiecărui copil următor sporește sarcina de întreținere asupra gospodăriei casnice și intensifică amenințarea inegalității în bunăstare. În orașele mari, la gospodăriile casnice cu 2 copii, comparativ cu gospodăriile cu 1 copil, s-a majorat ponderea în I-a grupă quintilică și a scăzut ponderea în a V-a grupă quintilică aproape de 2 ori. Cu toate acestea, în orașe mari la gospodăriile cu 2 copii o parte mai mare rămâne înstărită (31,2%). În orașele mici, comparativ cu gospodăriile casnice cu 1 copil la gospodăriile cu 2 copii ponderea în I-a grupa quintilică crește cu 2,4 p. p., în timp ce ponderea în a V-a grupă quintilică a scade cu 5,4 p. p. În gospodăriile casnice cu 2 copii din mediul rural situația se agravează și mai mult. În cazul în care la gospodăriile casnice cu 1 copil cele mai puțin asigurate sunt de 3,5 ori mai puține decât înstărite, atunci când la gospodăriile cu 2 copii – de 9 ori mai mult.

Astfel, prezența în gospodărie a doi copii are efecte diferite asupra inegalității în bunăstare. În orașele mari gospodăriile casnice fac față sarcinii de întreținere și riscul inegalității pentru gospodării este mic. Însă, în orașele mici și mai ales în sate, prezența a doi copii duce la o creștere bruscă a gospodăriilor casnice mai puțin asigurate și scădere a gospodăriilor casnice mai înstărite, intensificând în așa mod inegalitatea lor în bunăstare.

Cu prezența în gospodărie casnică a 3 sau mai mulți copii în orașele mici și sate amenințarea inegalității se intensifică de multe ori. În orașele mici ponderea celor mai puțin asigurate depășește ponderea celor mai înstărite de 11,4 ori, în sate – mai mult de 24,3 ori. Și doar în orașele mari o pondere mai mare a gospodăriilor casnice cu 3 sau mai mulți copii se referă la a V-a grupă quintilică, depășind ponderea acestora printre cele mai puțin asigurate de 2 ori.

Cu absența copiilor gospodăriile casnice au mai multe șanse de a nu cădea în sărăcie. În orașe și în mediul rural la gospodăriile casnice fără copii ponderea celor mai înstărite depășește ponderea celor mai puțin asigurate (în orașe – de 25 de ori, în orașe mici – de 4 ori, în sate – de 1,3 ori).

Astfel, prezența mai multor copii în gospodăriile casnice în cele mai multe cazuri intensifică inegalitatea în bunăstare, deoarece presupune neocuparea mamei pe piața muncii. Prin urmare, se reduce activitatea economică a gospodăriilor casnice, sporește sarcina de întreținere asupra membrului lucrător a familiei și se majorează gradul riscului de creștere a inegalității în bunăstare în comparație cu gospodăriile casnice fără copii. Gospodăriile casnice cu mulți copii sunt supuși riscului inegalității indiferent de locul lor de reședință, însă, cea mai rea situație este înregistrată la gospodăriile casnice cu copii în orașe mici și sate.

Prin urmare, în Republica Moldova, sarcina de întreținere sporită, mulți copii în familie și vârsta înaintată a capilor gospodăriilor casnice agravează inegalitatea, în special în orașele mici și în sate. De aceea, indicatorii cantitativi și calitativi ai inegalității trebuie să devină un punct de referință cheie a politicii economice și sociale coordonate. Problema discrepantei dintre straturile superioare și inferioare ale societății este imposibil de a rezolva fără revizuirea relațiilor de distribuire, în scopul de a spori sarcina fiscală asupra extra-veniturilor și a majora veniturile persoanelor celor mai puțin asigurate până la normele social acceptabile [2, p.145].

Un accent deosebit trebuie pus pe egalizarea oportunităților vitale ale gospodăriilor casnice cu un număr diferit de copii. Sistemul de măsuri al politicii sociale trebuie să asigure o astfel de situație, în care nașterea unui copil nu ar agrava starea materială și socială a gospodăriilor casnice. Astfel, reducerea decalajului nivelului de bunăstare al gospodăriilor casnice cu un număr diferit de copii și a gospodăriilor casnice fără copii este o condiție importantă pentru eficacitatea politicii sociale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Rojco A. Inegalitatea în nivelul de bunăstare al populației: parametrii cantitativi și calitativi. În: Stratificarea socială în condițiile transformării societății din Republica Moldova. Chișinău, 2015.
2. Procese de stratificare socială în Republica Moldova: particularități și tendințe. Chișinău, 2012.